

УДК 378.14

Мокін Борис,  
Мізерний Віктор,  
Мензул Олена  
м. Винниця

## ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ВНЗ В КОНТЕКСТІ ІДЕОЛОГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАННЯ З ВИРОБНИЦТВОМ

**Анотація.** Розглядається важливість виробничої діяльності студентів під час проходження робочих триместрів в контексті ідеології інтеграції навчання з виробництвом. Обґрунтовується доцільність поєднання теоретичної та практичної складової навчання студентів як важливої та обов'язкової ланки підготовки висококваліфікованого фахівця.

**Ключові слова:** інтеграція навчання з виробництвом, виробнича діяльність, робочий триместр.

**Актуальність статті.** Глобалізаційні тенденції розвитку світу, характерні для ХХІ ст., актуалізують проблему інтеграційних процесів національних систем освіти, зокрема професійної освіти й навчання, до загальносвітового простору що зумовлено завданнями підвищення її якості та ролі в забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної економіки, яку можуть підняти тільки виробники та інженерний персонал, що має достатньо високий науково-технічний потенціал, володіє новими технологіями, запасом життєвої активності і бажанням працювати. Адже як поповнення бюджету, так і підвищення рівня життя загалом зможе настати тільки після початку роботи товаровиробника. Ефективність роботи товаровиробника можуть підвищити тільки випускники, які мають належну професійно-практичну підготовку, володіють сучасними технологіями, займають активну життєву позицію.

Старі механізми розподілу випускників не працюють. Їх не сприймають ні підприємства, які часто вимагають від претендентів попереднього стажування, або принаймні вступного іспиту-співбесіди, ні студенти, незважаючи на дефіцит робочих місць.

На даному етапі розвитку освіти є актуальною активізація співпраці ВНЗ з роботодавцями. Недостатніми є інтеграційні процеси науки та виробничої сфери, що стримує підвищення якості вищої освіти та формування конкурентоспроможності випускників ВНЗ.

**Мета статті:** розкрити одне із найважливіших завдань сучасних вищих навчальних закладів України – фундаментальну професійну підготовку майбутніх фахівців, здатних приступити до професійної діяльності відразу після закінчення університетів.

**Виклад основного дослідницького матеріалу.** Формування практичного та психологічного компонентів залучення студентів до професійної діяльності опирається на взаємообумовлені зміни в емоційно-вольовій, операційно-технічній та інтелектуальній сферах особистості, які стимулюють розвиток самосвідомості, що у свою чергу впливає на розвиток усіх інших сфер, здійснюючи регулятивну функцію процесу формування особистості та її професійної компетентності.

Професійна підготовка студентів поетапно наповнюється різним змістом. На початковому етапі навчально-пізнавальної діяльності студентів провідним є моральний компонент, а головним у професійній мотивації – початковий недиференційований інтерес до даного виду праці. На другому етапі необхідне формування ієрархії мотивів навчально-професійної діяльності, коли початковий пізнавальний інтерес переростає в професійний інтерес до конкретного виду діяльності. На наступному, третьому, етапі головним є практичне залучення студентів до професійної діяльності, під час якої вони отримують і поглиблюють загальні знання про професію даної галузі, базові або спеціальні знання, уміння та навички, набувають попереднього досвіду виконання простих практичних завдань. Останні

охоплюють зміст праці всіх професійних груп галузі та мінімально необхідний досвід роботи за спеціальністю, яка набувається під час відповідного допрофесійного навчання. Так, залучення студентів до професійної діяльності може сприяти розвиткові інтегрального особистісного новоутворення, що включає стійке прагнення до праці в даній галузі, наявність спеціальних знань, умінь і навичок, а також комплекс індивідуально-психологічних якостей, які забезпечують високу ефективність професійного функціонування людини в цій галузі [1].

Отже, через професійно орієнтоване навчання студентів (із залученням їх до практичної діяльності) і формування професійних ціннісних орієнтирів можливе забезпечення, в подальшому, розвитку та вдосконалення професійних умінь.

За традиційних форм вивчення спеціальних дисциплін у діяльності студентів переважають виконавчі функції, немає реальної самодіяльності, студенти позбавлені можливості проявляти свої здібності, реалізовувати особистісні потреби. Їх пригнічує колективний егоїзм, коли потреби особи майже або повністю ігноруються. Праця студентів за традиційних форм її організації має певні ознаки примусу. Вона поєднується з одноманітними, спрощеними за змістом навчальними операціями, а тому не може пробудити ні нових, більш значущих соціальних мотивів, ні потягу до знань, ні вияву творчості. Отже, вона є малоефективним засобом формування професійних умінь студентів – майбутніх фахівців – і не завжди являє собою раціональну форму організації їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Без вдосконалення змісту й форм навчально-виробничої діяльності студентів у процесі професійної підготовки не можуть формуватися ті професійні якості, що є необхідними й достатніми для ефективної діяльності майбутнього фахівця.

Включення сфери освіти в систему ринкових відносин вимагає оновлення її змісту та вдосконалення методик. Основні напрями таких трансформацій вищої освіти передбачають перш за все інтеграцію навчання з

практичною діяльністю, перехід від «валового» навчання до посилення індивідуального підходу, розвитку творчої особистості спеціаліста в колективі. Ці напрями відображають об'єктивні тенденції розвитку, що виявляються в передовому педагогічному досвіді та зумовлюють використання нетрадиційних форм, методів і засобів навчання та виховання, зокрема нових форм активності студентів, які поєднують у собі навчання та працю.

Разом з інтеграцією освіти, науки та практичної діяльності з'являється принципово нова предметна основа проектування цілісної професійної діяльності спеціаліста. У зв'язку з цим необхідною стає розробка теоретичних моделей переходу від навчання до праці, від навчальної діяльності, предметом якої є наукова інформація, до професійної діяльності, де ця інформація перетворюється в засіб регулювання предметних дій.

Отже, постає проблема підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах технічного профілю для професійної підготовки нової генерації інженерів.

Поєднання теоретичної й практичної підготовки, інтеграція навчання з науково-дослідною та експериментальною роботою сприяють практичній спрямованості навчання, активному пошуку та впровадженню нетрадиційних форм і методів навчання студентів, формуванню цілісної особистості майбутніх фахівців.

На наш погляд, одним із індикаторів якості підготовки фахівців є повна довіра ринку праці (роботодавців) теоретичним знанням та практичним навичкам випускників, які вже на початковому етапі трудової діяльності можуть працювати в колективі, розуміючи соціальні явища та демонструючи при цьому вміння вирішувати виробничі проблеми.

У Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) створені всі умови для розкриття потенціалу студентів та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці завдяки реалізації ідеології інтеграції навчання з виробництвом, згідно якої на першому та другому

курсах усі студенти паралельно із освоєнням основної програми навчання отримують одну із 18 робітничих професій (Ліцензія МОНМС України) в проекції на майбутні інженерні спеціальності, а на кожному наступному курсі (до четвертого) впродовж одного триместру працюють на робочих місцях підприємств та організацій різної форми власності відповідно до здобутої професії, з року в рік підвищуючи свою кваліфікацію [2]. Таке поєднання навчання і виробництва є досить ефективним методом навчання, оскільки студенту, окрім лекцій у аудиторіях, пояснюється все, так би мовити, з перших рук, робітниками, які мають великий досвід роботи, а з іншого боку, це є для студентів незамінним досвідом, адже вони відчують себе у колективі не просто присутніми, а його часткою, переймають професійні навички своїх наставників, безпосередньо беручи участь у виробничому процесі, опановують тонкощі своєї майбутньої професії, які б не могли засвоїти в аудиторіях. Також студенти знайомляться з виробничою дисципліною, засвоюють обов'язки працівників та відчують себе повноцінною часткою процесу виробництва.

Після здачі кваліфікаційного іспиту та проходження робочих триместрів студент отримує не лише робітничу професію, але й стає зовсім іншою людиною. Як правило, він стає більш зібраним, відповідальним, частіше приймає самостійні рішення, які ґрунтуються на засвоєному практичному досвіді. Такий студент відчуває себе вже не просто студентом ВНЗ, а й самостійним кваліфікованим робітником, який вже може забезпечити своє майбутнє. Ця впевненість допомагає йому краще навчатися і бути більш виваженим у житті поза межами навчального закладу.

Впровадження в навчальний процес ідеї інтеграції навчання з виробництвом за схемою «студент – робітник – бакалавр, інженер, магістр» дозволило разом з ґрунтовними теоретичними знаннями надавати студентам повноцінну практичну підготовку, роблячи їх освіченими, гармонійно розвинутими, здатними до оновлення знань та практичних навичок, професійно мобільними з швидкою адаптацією до змін ринкових умов та

виробничих відносин. Виробнича діяльність під час робочих триместрів дає можливість студентам не тільки вдосконалити практичні навички та підвищити кваліфікацію, а й сприяє формуванню професійних здібностей, необхідних для вирішення проблем і задач, з якими вони, в майбутньому молоді спеціалісти, зустрінуться на виробництві.

Отже, практична діяльність студентів має стати невід'ємною складовою частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів. Вона є важливою та обов'язковою ланкою підготовки висококваліфікованого фахівця до майбутньої роботи, забезпечення його конкурентоспроможності та можливості працевлаштування на вітчизняному та європейському ринку праці.

### **Література**

1. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : Навч. посіб. / О. Г. Ковальчук. – Вид. 2-ге, доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с. – ISBN 966–574–432–1.

2. Мокин Б. И. Итоги восьмилетнего эксперимента по внедрению трехуровневой системы обучения «бакалавр, инженер, магистр» в ВГТУ / Б. И. Мокин // Вестник международной академии наук высшей школы. – 1999. – № 3 (9). – С. 80–92.

**Мокин Борис, Мизерный Виктор, Мензул Елена**  
**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В ВУЗЕ В**  
**КОНТЕКСТЕ ИДЕОЛОГИИ ИНТЕГРАЦИИ ОБУЧЕНИЯ С**  
**ПРОИЗВОДСТВОМ**

**Аннотация.** Раскрывается необходимость производственной деятельности студентов во время прохождения рабочих триместров в контексте идеологии интеграции образования с производством. Обосновывается целесообразность сочетания теоретической и практической составляющей обучения студентов как обязательного звена подготовки высококвалифицированного специалиста.

**Ключевые слова:** интеграция образования с производством, производственная деятельность, рабочий триместр.

**Boris Mokin, Viktor Mizernyy, Olena Menzul PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN UNIVERSITIES IN THE CONTEXT OF TRAINING AND PRODUCTION INTEGRATION**

**Abstract.** The authors consider the importance of students' manufacturing activities during working trimester in the context of training and production integration and substantiate the expediency combination of theoretical and practical component of training students as important level in preparing highly qualified specialist.

**Keywords:** training and production integration, manufacturing activity, working trimester.